

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

Kommissie van redactie:

Ds. M. Baan, Zeist; Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Nijkerk; Ds. H. van Leeuwen, Urk; Ds. D. Slagboom, Dordrecht-Centrum; Ds. M. C. Tanis, Slidrecht-Centrum; J. van Heteren, Slidrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen aan den Rijn.

Redactie:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
Meerkerk. Telefoon 01837-357

Administratie:

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn, tel. 01720-3814, postrekening 704350, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het pand” te Alphen aan den Rijn. Abonnementsprijs f 8,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en voor Canada 4 dollar per jaar. Advertenties f 0,20 per m.m. Bij kontrakt korting.

Niemand . . . tenzij . . .

„Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uiterste dage”.

Johannes 6 : 44

Niemand kan tot Mij komen. Dat stuit de mens al meteen tegen de borst. Wij willen immers alles kunnen. Wij krijgen niet graag te horen, dat we iets niet kunnen. Dat is in strijd met ons gevoel van eigenwaarde. Niemand . . . , dat is radicaal. Dat houdt dus in: niemand ter wereld: of wij godsdienstig zijn of niet godsdienstig, of wij in de wereld leven of in de kerk: niemand kan tot Jezus komen.

Het wordt onbegrijpelijk, als we bedenken, tot wie de Heere Jezus deze woorden gesproken heeft. Dat was tot mensen, die reeds tot Hem gekomen waren! En ze hadden er nog veel moeite voor gedaan ook! Het was op de eerste dag na de spijziging der 5000. De dag tevoren waren ze voor het eerst met Hem in aanraking gekomen. Zij waren getuige geweest van het wonder der broden. 5 gerstebroden en 2 visjes waren door Jezus uitgedeeld en allen waren verzadigd geworden. Dat maakte zo'n indruk op hen, dat zij Hem terstond koning wilden maken. Door een overhaast vertrek wist de Heere dit te voorkomen. Hun enthousiasme werd daardoor echter niet gedoofd: de volgende dag hebben ze net zo lang gezocht, tot ze Hem weer gevonden hadden. Zij hadden er alles voor over om tot Jezus te komen.

Tot hen nu zegt Jezus: „Niemand kan tot Mij komen”. Maar ze zijn toch gekomen? Jawel, maar komen en komen is twee. Zij zoeken een Jezus, Die het sociale vraagstuk oplost. Jezus doorziet hen. „Voorwaar, voorwaar zeg ik u: gij zoekt Mij, niet omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt, en verzadigd zijt. Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des mensen ulieden geven zal”. Zij zien Hem wel en toch: zij kennen Hem niet. Zij kennen Hem niet als de gezondene des Vaders. Zij kennen Hem niet als Degene, Wiens spijze het is om de wil van Zijn Vader te doen. Wat zijn er ook vandaag een mensen, die zo hun eigen ideeën hebben over Christus. Het gaat echter om de Christus der Schriften. En tot Hem kunnen wij niet komen. „Niemand kan tot Mij komen”. Gelukkig: er staat geen punt, maar een komma. De zin is nog niet af. Tenzij . . . er is dus nog een mogelijkheid. Die mogelijkheid ligt buiten de mens. „Tenzij de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke.” De mens ligt zo verloren en is zo diep gevallen, dat er van zijn kant nooit ook maar enige toenadering

is om tot Jezus te komen. Alleen als hij door de Vader getrokken wordt. Dan komt hij. Anders niet. De Vader moet ons trekken. Hij moet ons trekken uit de macht der duisternis tot het Koninkrijk van Zijn licht. Om met Bunyan te spreken: wij moeten getrokken worden uit de stad Verderf. Getrokken. Het werkwoord in de grondtekst heeft ook de betekenis van: voortslepen. De mens werkt niet mee, maar tegen. Het valt niet mee om alle afgoden prijs te geven. De trekkende liefde des Vaders is echter zo sterk, dat de meest verharde zondaar gewillig gemaakt wordt om te komen tot Jezus. Christus heeft Zichzelf zo diep moeten vernederen en nu kunnen zondaren alleen in de weg van zelfvernederen en zelfveroordeeling tot Hem komen. En wanneer gaat de mens zichzelf vernederen? Als hij God mag ontmoeten. Wanneer Hij getrokken wordt door de liefde des Vaders.

Wat een onuitsprekelijk voorrecht, zo te worden getrokken. De wereld — om met ons Doopsformulier te spreken — de wereld te verzaken, onze oude natuur te doden en in een nieuw godzalig leven te wandelen. En dat alles vrucht van de trekkende liefde des Vaders, Die ons leidt aan de voeten van de Heere Jezus. Zo zullen zij komen met smeking en geweent. Zij zijn bevreesd, ziende op hun zonden, door Hem te zullen worden teruggewezen. Maar de Heere heeft Zelf gezegd: „Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen”. Zo tot Hem te komen is alleen door de trekkende liefde des Vaders. Zo leert de zondaar alleen in Hem te roemen. Als de Vader niet getrokken had, zat hij nog in de stad Verderf.

Gelukkig het volk, dat zeggen mag: dat de Heere hen te sterk is geworden. Zij zullen opgewekt worden ten uiterste dage. Op de jongste dag zullen ze worden opgewekt tot de eeuwige zaligheid, in tegenstelling tot de anderen, die opgewekt worden tot de eeuwige verdoemenis. Wat zal dat zijn. Eenmaal God volmaakt te kunnen dienen. Hier op aarde wordt het goud van Gods genade zo menigmaal dof gemaakt vanwege het inwonend verderf! Daar echter kan dat niet meer. Alles ligt vast in Hem. Hier op aarde kunnen zij dit niet altijd voor zichzelf geloven. Zij moeten telkens weer getrokken worden. De wereld en de zonde trekken ook zo hard en dat blijven ze doen. Satan wil zijn prooi niet missen. Christus heeft echter alles overwonnen. Ook de zonde en de wereld. De overwinning is echter al behaald. Door Christus. Het zijn overwonnen vijanden!

Onbekeerde lezer: vraag veel aan de Heere, of Hij u trekken wil. „Trek mij, en wij zullen u nalopen”. Doe dat veel. U kunt er niets mee verliezen en alles mee winnen!

Noordeloos

Ds. P. Beekhuis

de stad leeft hij nog wel bij de wetenschap dat de mens in het gericht van God gesteld zal worden, maar de weg der verlossing weet hij niet aan te wijzen tot bevrijding van deze vreselijke duisternis. Voor Diabolus is dat een geweldige kwelling en te meer daar hij er zichzelf niet van weet te ontdoen. In zijn binnenste is het, al weet hij er zelf niet de juiste verklaring van te geven, een sidderen voor God. Had hij dat zelf maar niet dan zou de spraak van Registreerder hem niet zo kwellend zijn. Maar nu wel, daar hij er gestaag door her-

VAN DE REDACTIE

1. Verschillende abonnees hebben hun verzameling van de 5 jaargangen van ons blad ter inbinding toegezonden. Deze zijn, voorzover nodig, volledig gemaakt. In een geval was dat niet helemaal mogelijk. De verzamelingen zijn inmiddels naar de binder gegaan.

2. Ander abonnees bestelden een band. Zodra deze gereed is wordt hij toegezonden.

3. Voor degenen, die graag een complete verzameling willen hebben komen er enkele gebonden exemplaren van de eerste 5 jaargangen beschikbaar. Alleen het 2e nummer van de 1e jaargang ontbreekt. Er zijn slechts enkele exemplaren, waarbij ten dele gebruik is gemaakt van gelezen nummers van het blad. Wie prijs stelt op een band met de 5 jaargangen gelieve mij te schrijven. Die het eerst schrijven komen hiervoor in aanmerking. De kosten zijn f 50,— per stuk. Men haaste zich.

4. U miste in het vorige nummer de gewone bijdrage Voor de jeugd van Ds. Van der Ent. Ook in dit nummer vindt u deze bijdrage niet. Ds. Van der Ent is namelijk door ziekte een poos uitgeschakeld geweest. Gelukkig kunnen we nu berichten, dat hij weer herstelde en naar we hopen bij de verschijning van dit blad zijn arbeid mocht hervatten. Zo mogelijk komt er in het volgende nummer weer een artikel Voor de Jeugd. Het doet ons goed dit te kunnen berichten.

5. Mede door de vacaties hebben andere medewerkers geen gelegenheid gehad arbeid voor ons blad te verrichten. Nu de vacaties achter de rug zijn zal weer op hun medewerking kunnen worden gerekend.

B.

innerd wordt aan de grote dag des gericht om dan door hem in zijn doen veroordeeld te worden.

Dus bedacht hij een ander middel te bereiden vanuit zijn helse apothekerskokerij. En dat was, de lieden van de stad wijs te maken dat de heer Registreerder gek en daarom niet te achten was. Daartoe bediende hij zich van zijn vlagen en zeide: Zo hij bij zijn zinnen is, waarom is hij niet allerwege zo? Maar, vervolgde hij, met deze oude en duttende edelman gaat het, gelijk het met alle dwaze lieden gaat, die hun stuipen en luimen hebben en dan een uitbulderende en verwoede taal voeren. Door 't één en ander wist hij het zo ver te brengen, dat Mensziel al 't geen de heer Registreerder kon zeggen, verzuimde, verachtte en versmaadde.

Behalve dat Diabolus boven 't geen reeds gehoord is, nog een middel wist om te maken dat de oude heer, wanneer hij vrolijk was, weder alles loochende en terug nam hetgeen hij in zijn luimen bevestigd had. En inderdaad, dit was de beste weg om hem verachtelijk en bespottelijk te maken en te veroorzaken dat hem niemand zou achten.

Hij sprak nu ook nooit meer vrijwillig voor Koning El-Schaddai, maar altijd door dwang en geweld, want niemand had enige achtting voor zijn vermaan in de stad Mensziel.

Benevens dit, zo was hij de ene tijd zeer heet en ijverig tegen hetgeen, waaraan hij zich op een andere tijd niet gelegen liet. Zo ongelijk en ongestadig was hij nu in zijn handelingen. Soms was het of hij vast sliep, ja of hij dood was, zelfs dan als de gehele stad Mensziel in de volle zwier van haar ijdelheid was, en danste naar de pijpen van de reus.

Daarom, wanneer Mensziel door de donderende stem van de Registreerder vervaard werd en dit aan Diabolus werd aangebracht, zo zeide hij, dat hetgeen die oude heer zeide niet voortkwam uit liefde of uit mededogen, maar uit een zotte bui die hij dan kreeg om wat te gekken en te praten. En daardoor wist hij de stad te stillen en zo te sussen, dat die inwoners weer tevreden werden. Opdat hij toch geen argument dat dienen kon o-

Besprekingen van de Heilige Oorlog

7

Registreerder heeft het hard te verduren in de stad Mensziel daar hij in de grond der zaak alles tegen heeft. Wordt door de burgers wel gevreesd maar niet bemind. En daar het rechte kennen van God ontbreekt, leeft hij zelf menigmaal bij verwarde begrippen. Vanwege de dikke duisternis in

haar zorgeloos te maken ongebruikt voorbij ging, zeide hij (en dat deed hij dikwijls): o Mensziel! merk wel dat niettegenstaande al het getier van deze oude heer en 't gerammel van zijn hoge en donderende woorden, gij niets hoort van El-Schaddei Zelf. En geen wonder, want — de snode leugenaar en bedrieger wist dit ook — elk geroep van de heer Registreerder tegen de zonde van Mensziel was de stemme Gods.

Gij ziet, zo voer hij voort, dat Hij 't verlies en rebellie van Mensziel niet acht, en dat Hij Zich niet bemoeien zal om Zijn stad ter verantwoording te roepen over haar afval van Hem. Hij weet wel dat gij, schoone gij de Zijne waart, nu op een wet-tige wijze de mijne zijt. En nu wij ons zo aan elkaar overgeven, heeft Hij Zijn hand van ons afgetrokken.

Behalve dit o Mensziel, denk eens aan hoe ik u geholpen heb, zelfs tot het uiterste van mijn vermogen toe. En dat met het beste wat ik heb of dat voor u in de wereld te bekomen was. Ik durf ook wel te zeggen, dat de wetten en gewoonten waar gij nu onder zijt en door welke gij mij hulde doet, u meer verkwikking en genoeg geven dan het paradijs dat gij eerst bezat, ooit geven kon. Uw vrijheid gelijk gij weet, is door mij ook zeer vermeerderd en grotendeels uitgebreid, want ik vond u een kortgehouden volk en heb geen dwang of banden op u gelegd. Ge hebt geen rechten of wetten, ook geen oordelen van mij te vrezen. Ik roep niemand van u tot rekenschap over uw handelingen. Dit mag de dolle-man, (ge weet wie ik meen) eens doen. Ik heb een iegelijk van u vergund te leven als een prins in het zijne, met zo weinig tegenspreking van mij, als ik van u heb. Met deze redenering stilde Diabolus de stad Mensziel en stelde ze tevreden als haar de Registreerder somtijds eens lastig viel.

Hoewel Majoor Registreerder vanwege de valse redeneringen en tegenspraak die hij vanuit de stad Mensziel had te verduren, kwam te verzwakken tot schade van zijn redelijk denken, zo bleef het toch nog zijn aard en natuur tegen het kwaad van de stad te getuigen. Dat deed hij wel niet geregeld daar hij dikwijls lusteloos en soms moedeloos was. Maar zo nu en dan werd 't hem een behoefte vanuit de drang zijns harten tegen het kwaad van de stad krachtig te getuigen. Want de consciëntie was en bleef door alles heen Gods stedehouderes in Mensziel. Het geloof in het bestaan en gericht van God was niet uit te roeien.

Wel moeten we bedenken dat de heer Registreerder altijd op een wettische wijze tegen het kwaad te keer ging. Trouwens, dat kon ook niet anders, hij wist niet te spreken van Gods goedertierenheid. Het buigen voor majesteit van het recht met een innige schuldbelijdenis kende hij niet, want Mensziel leefde nog in de staat der ellende.

Maar desniettemin had het getuigenis van het geweten tegen het kwaad van Mensziel zijn rechtsgeldigheid. En daar komt de Heere op terug in het gericht. „En gij, Belsazar, zijn zoon! hebt uw hart niet vernederd, alhoewel gij dit alles wel geweten hebt.” En zie, in diezelfde nacht werd Belsazar, der Chaldeen koning gedood.

Nijkerk

R. Kok

Geroepen naar Gods voornemen

13

Het begin niet vergeten.

We keren terug naar onze eigen bodem, naar onze vaderlandse kerkgeschiedenis. En dan kunnen we niet voorbijgaan aan de Afscheiding van 1834 en de tijd daarna. Laten we dan echter het begin niet vergeten. Haast schrijven we hier: het beginsel! Er is in onze tijd nogal wat geschreven over de latere jaren na het eerste begin in 1834. Niet te ontkennen valt het dat de tweeërlei roeping in die tijd een grote rol heeft gespeeld bij de twisten en scheuringen, die er onder de Afscheidenen zijn geweest. Toch menen we dat door een grote belangstelling voor dat tijdvak, wel eens uit het oog verloren is, waarom het ging in de Afscheiding zelf en welke belijdenis bij het begin der Scheiding door Gods genade weer naar voren is gekomen. Dan is het toch wel niet teveel gezegd, dat de Afscheiding wat het beginsel betreft is voortgekomen uit de belijdenis van vrije genade. En reeds in de tijd vóór 1834 is dat uitgekomen in de arbeid van Ds. Hendrik de Cock in Ulrum.

Het is waar: het ging in de eerste strijd niet direct

Ontmoetingsdag te Zwolle

D.V. zaterdag 21 augustus a.s.

U hebt al verschillende keren in ons blad de aankondiging van deze ontmoetingsdag kunnen lezen. Ook in dit nummer kunt u haar vinden.

Het is al gebleken, dat er veel belangstelling is voor deze landelijke samenkomst. Van verschillende plaatsen kwam bericht door, dat men daar bezig is om het zo te regelen, dat men gemeenschappelijk met een bus komt.

Deze grote belangstelling doet goed. Het gaat er echter om elkaar in Gods gunst te mogen ontmoeten.

Mogelijk ten overvloede wijzen wij er op, dat iedereen welkom is.

De redactie

over de tweeërlei roeping. Maar wel heel duidelijk om de genade Gods in het toebrengen van een mensenkind uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht. Om het verkiezend welbehagen Gods, dat ook geopenbaard wordt in de opening van het hart voor het Evangelie. We hopen het in dit artikel te laten zien.

Direct nadat de Heere in het hart en leven van Ds. de Cock verandering gebracht had, kwam dat uit in zijn prediking. De Godvrezenden in zijn gemeente merkten dat met blijdschap op, terwijl de Heere Zijn zegen ook in het leven van anderen openbaarde op de vrije genade boodschap. Velen van buiten zijn gemeente kwamen om te luisteren naar de prediking. Uren gaans had men er voor over om het zuivere Woord van God te horen. De Heere werkte het gerucht van wat Hij gedaan had in dat kleine dorp naar buiten.

Ook op een andere wijze openbaarde zich de vrijgenadeleer naar buiten. In het jaar 1832 gaf Ds. de Cock een boekje met de besluiten van de Dordtse Synode, voorzien van een voorrede door zijn hand. De Leer van Dordt 1618-1619 werd alom gehaat. Van verkiezing en verwerping moesten vele predikanten niets meer hebben. Dat het geloof een gave Gods is werd maar zelden meer gehoord. En terecht schrijft de Cock over het „verderf van de waarachtige leer, die naar de godzaligheid is” en klaagt hij dat „schier geheel de Gereformeerde kerk remonstrants geworden is”. Het is daarom niet toevallig, dat de Cock juist een boekje uitgeeft met de besluiten van de Dordtse Synode. Hij weet, dat het verkiezend welbehagen Gods bijna verzwegen wordt in de prediking. En zelf heeft hij ondervonden hoe God zijn hart geopend heeft voor het Woord van genade. Het onderzoek van Calvin en anderen heeft God mede gebruikt tot zijn verandering. Maar nu is hij bijzonder gebonden aan de belijdenis van Dordrecht en kan hij niet anders dan daarvan getuigen naar buiten.

Wordt de kring van die hem beminnen vanaf de tijd van zijn bekering steeds groter, hij krijgt ook te doen met tegenstand en vijandschap in en buiten Ulrum. Onder hen, die hem aanvallen behoort ook zijn voorganger in Ulrum Prof. Hofstede de Groot. Deze hoorde van de dingen in zijn oude gemeente gebeurd en schreef naar aanleiding van een door de Cock toegestuurd boekje hem een brief. Daarin betoogt deze professor dat het een ongehoorde en ongeoorloofde nieuwigheid is te spreken over de praedestinatie op de kansel. Het blijkt, dat het weer gaat tegen het verkiezend welbehagen Gods.

Maar de Cock schrijft terug en wijst op zijn dwalingen. Hij beroept zich uiteindelijk op Gods Woord: „Neen, de Groot, niet Augustinus met de Reformatoren, maar Gods Woord moet de schuld hebben van dat gehate leerstuk, indien hier schuld is. Het ongeloof alleen kant zich tegen en verwerpt dat leerstuk. Wat kan er toch duidelijker gezegd worden, als de Apostel zegt: „God ontfermt Zich, diens Hij wil en Hij verhardt, dien Hij wil, Rom. 9 : 18..... Maar dat een mens het niet aanneemt komt omdat niemand rust in Gods Woord dan door Gods Geest, omdat het ons gegeven moet worden de verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen te verstaan.....”

In de brief dáárop beklagt De Groot zich, dat de Cock het Woord van God niet goed leest. Hij geeft hem de raad om de feilbare mensen te laten varen en het Nieuwe Testament te lezen van voren tot achteren „alsof gij het nooit gelezen had”.

En wat antwoordt hem de Cock? We gaan het zien: „Gij raadt mij eindelijk om het Evangelie

te lezen, onbevooroordeeld van voren tot achteren. Ik doe dit, maar hoe meer ik dit doe, hoe meer ik hierin bevestigd wordt, dat de mens dood is in de zonde en een slaaf der zonde; dat een kwade boom geen goede vruchten kan voortbrengen en dat God in ons moet werken het willen en het werken naar Zijn welbehagen, dat alto der Gereformeerden leer waarachtig is, waar in God op het hoogst verheerlijkt en de mens op het diepst vernederd wordt”.

Laten we het begin niet vergeten! Uit deze geest is de Afscheiding opgekomen, die lijnrecht stond tegenover de geest van die tijd in de Hervormde kerk. Voor die geest was volmaking der mensheid het doel der verlossing door Jezus Christus en zijn geloof, hoop en liefde de middelen om dat doel te bereiken. Van 's mensen onmacht ten goede, wedergeboorte en bekering werd eenvoudig niet gesproken.

Uiteindelijk werd het de mens, die verbeterd moest worden met behulp van Gods genade. Wat een genade is het dan geweest, dat God Zelf in die pelagiaanse donkerheid het licht van vrije genade deed schijnen in de prediking en arbeid van Hendrik de Cock. Dat maakt alles uit voor de uitwerking van het Woord van God in het zondarschap. En terecht schrijft de Cock ook nog in 1833 tegenover één van de leraars van die tijd die hij betitelt als een wolf die de schaapskooi van Christus aantast: „Indien wij toch dood zijn in de misdaden en zonden, kunnen wij onszelf als doden dan levend maken. Of moeten wij door de Goddelijke almacht des Heeren in beweging gebracht en tot het geestelijk leven, waarvan wij vervreemd zijn voortgedreven worden.

D. Slagboom

Attentie

„Open” avondmaalviering

In onze vorige artikelen hebben wij gewezen op enkele dingen, die door progressieve groepen in het kerkelijk leven aan de orde zijn gesteld. De catechismusprediking zou moeten worden afgeschaft, en in plaats van de gewone Woordverkoondiging, zou plaats gemaakt moeten worden voor z.g.n. „thema-diensten”.

Deze thema-diensten zouden dan door de predikant en verschillende leden der gemeente moeten worden samengesteld, waarna dan een vrije discussie zou moeten volgen.

Een derde zaak vraagt nu onze aandacht, namelijk de vraag naar een z.g.n. open avondsmaalsviering. Bedoeld wordt dan een avondmaalsviering, waaraan ieder, die maar wilde, zou moeten worden toegelaten. Voorafgaande geloofsbelijdenis zou dan niet nodig zijn, ja zelfs kinderen zouden ook aan de avondmaalsviering moeten kunnen deelnemen.

Alweer een symptoom van de vervlakking, en geestelijke devaluatie in het kerkelijk leven.

Avondmaalvieren is in het leven van de kerk altijd als een tere, en diep geestelijke zaak gezien. De Schrift immers spreekt in dit verband over: „het vlees van de Zoon des Mensen eten en Zijn bloed drinken”. Geen wonder dat door de verblinde en geesteloze mens de vraag ook nu kan worden gesteld: „hoe kan ons deze Zijn vlees te eten geven?” (Joh. 6 : 52).

Om recht avondmaal te kunnen en mogen vieren, moeten wij daarom „veranderde”, „geestelijke” mensen zijn. Terecht zegt dan ook onze belijdenis: „Wij geloven en belijden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus, het sacrament des Heiligen Avondmaals verorderd en ingesteld heeft, om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alrede wedergeboren, en in Zijn huisgezin, hetwelk is zijn Kerk ingelijfd heeft. Nu hebben degenen die wedergeboren zijn in zich tweeërlei leven, het éne lichamenlijk en tijdelijk, hetwelk zij van hun eerste geboorte meegebracht hebben, en alle mensen gemeen is; het andere is geestelijk en hemels, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies, in de geemenschap des lichaams van Christus; en dit leven is niet gemeen, dan alleen de uitverkorenen Gods. Alzo heeft ons God tot onderhouding des lichamenlijke en aardse levens, aards en gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is, en alles gemeen is, zowel als het leven. Maar om het geestelijke en hemelse leven te onderhouden, hetwelk de gelovigen hebben heeft Hij hun gezonden een levend brood, dat van de hemel is nederge-daald, te weten Jezus Christus, dewelke het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als

Hij gegeten, dat is toegeëigend en ontvangen wordt door het geloof in de geest". (N.G.B. art. 35).

Welk een schuchterheid en onvrijmoedigheid kan er daarom vaak zijn, juist in verband met de avondmaalsviering. Hoe menigeen, die het ernstig neemt met de dingen van het geestelijk leven, vraagt zich dan gedurig af, kán ik, mág ik, avondmaal vieren? Zelfs het belijden des geloofs, in eerlijkheid en in de oprechte keuze van het hart gedaan, is dan niet genoeg om zonder meer avondmaal te kunnen vieren. De vormelijk belijder heeft daar vaak geen moeite mee, maar de ware belijder, die het avondmaal ziet zoals wij gehoord hebben uit onze belijdenis, worstelt dan maar steeds met de vraag: kán ik, mág ik avondmaal vieren? Men ziet het avondmaal terecht en gelukkig als een „Heilig” Avondmaal! Een Avondmaal! met *Heilige* tekenen, met *Heilige* zegelen, en het woord der Schrift kan dan zo branden in de ziel: „Wie onwaardiglijk eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, niet onderscheidende het lichaam van Christus”.

Wat een symptoom van vervlakking en „ontgeestelijking” moet daarom genoemd de roep om „open” avondmaalsviering! Avondmaalsviering zelfs zonder voorafgaande belijdenis des geloofs, avondmaalsviering zelfs voor kinderen die „geen onderscheid weten tussen de rechter- of linkerhand”.

Spreekt ons avondmaalsformulier dan niet over een voorafgaande zelfbeproeving? Zegt de Schrift dan niet: beproeft uzelf of gij in het geloof zijt? En wat zegt onze Catechismus?

Wij lezen in zondag 30: Voor wie is het avondmaal ingesteld?

Voor degenen, die zichzelf vanwege hunne zonden mishagen, en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus wil, vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is, die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken, en hun leven te beteren. Maar de hypocrieten en die zich niet met ware harte tot God bekeren, die eten en drinken zichzelf een oordeel.

Vraag 82 is dan ook van grote betekenis: Zal men ook diegenen tot dit avondmaal laten komen, die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen?

Het antwoord is: Neen! want alto wordt het verbond Gods ontheiligd en Zijn toorn over de ganse gemeente verwekt”.

Welk een duidelijke taal spreekt ook hier onze belijdenis.

Terecht heeft de kerk dan ook een voorbereidingsdienst voor het heilig avondmaal ingesteld. En elke voorbereidingsdienst zal het volle aksent moeten leggen op de noodzakelijke verborgen omgang met God juist in verband met de avondmaalsviering. Dan mogen wij niet „zo maar” aan komen, evenmin als men „zo maar” mag afblijven. Dan plaatst elke voorbereidingsdienst ons voor de volle verantwoordelijkheid van het al of niet avondmaalvieren.

Zou uit zulk een verborgen omgang met God niet de rechte avondmaalsviering kunnen worden geboren? Gaat de Heere werken in het zondaarshart, dan valt ook de onderscheiding van leeftijd weg, ja dan kan en wil de Heere Zijn lof bereiden zelfs uit kindermond. Als de Heere maar gaat werken met Zijn Geest. Hoe verblijvend kan het dan voor de kerk des Heeren zijn, als ook jonge mensen de duidelijke kentekenen van het nieuwe leven vertonen, en waarachtig behoefte openbaren ook aan het avondmaal vieren.

Dan kan de avondmaalsviering een echt geestelijke maaltijd worden, waarbij gegeten en gedronken wordt met de mond des geloofs, waarbij het geloof het ganse lijden en sterven van Christus naar zich toe leert trekken, en „daardoor vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar ook daarbenevens door de Heilige Geest, die èn in Christus èn in ons woont, also met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij, al is het dat Christus in de hemel is, en wij op aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn, en dat wij door één Geest, gelijk de leden van één lichaam door één ziel, eeuwiglijk leven en geregeerd worden”.

M. Baan

De openbaring van de vreze des Heeren in het Kerkelijk leven

2

Gelijk het is in het natuurlijke, dat een kind verlangt naar de volwassenheid, zo is het ook in het geestelijke. Dit openbaart zich ook in het kerkelijk leven. Wordt het catechetisch onderwijs aanvankelijk begeerd en gevolgd om het onderwijs als zodanig, men gaat het zien, zoals het dan ook in werkelijkheid is, als een voorbereiding tot openbare belijdenis van het geloof. Dit is voor hen een begerenswaardige zaak.

Maar nu is het een eigenschap van de vreze des Heeren, dat men dikwijls vreest voor hetgeen men verlangt. Dit zal in het vervolg nog meer blijken. Dit geldt ook om te komen tot openbare belijdenis van het geloof. Al is dit lang bij allen niet gelijk. Dit houdt verband met de stand van het geestelijke leven, waarin men verkeert. Diegenen, aan wie Christus is geopenbaard, en die Hem door het geloof hebben mogen aannemen, kunnen soms deze dag met een voornemen des harten met blijdschap tegemoet zien, al zal dit ook gepaard gaan met een heilige vrees en schuchterheid, ziende op het gewicht van de zaak. Zij weten het, God vraagt naar waarheid in het binnenste en zij wensen door genade niets anders.

Anderen daarentegen, die leven tussen hoop en vrees, al leeft de keus oprecht in hun hart, hebben dikwijls veel opzien en stellen het daarom nog wel eens uit. Overdenken zij de vragen, die beantwoord moeten worden, vrezen ze met een leugen in hun rechterhand voor God en Zijn gemeente als een meenedige te staan. Toch mogen zij, er eenmaal toe gekomen, somtijds in oprechtheid met blijdschap de vragen met ja beantwoorden en zeggen met Petrus: Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb.

Die in de vreze des Heeren wandelen, hebben een bovennatuurlijk leven ontvangen, maar zijn daardoor geen onnatuurlijke mensen geworden. Zo zal ook in de regel bij hen de begeerte ontstaan naar het christelijk huwelijk. Ook hierin gaan zij niet te rade met vlees en bloed, maar in het zoeken naar een partner stellen zij zich geheel afhankelijk van de leiding des Heeren. Hoewel het de begeerte van

hun hart is, geen enkele stap buiten Hem om te doen, achten zij deze zaak zo belangrijk en van zulk een groot gewicht, dat ze dit alleen maar aandurven als zij verzekerd zijn, dat dit Gods wil en in Zijn gunst is. Meestal is er de begeerte, dat het iemand mag zijn, die hetzelfde geestelijke leven deelachtig is. Uit de rechte behoefte wordt begeerd het huwelijk kerkelijk bevestigd te zien. In alle eenvoud en soberheid. Ook daarin onderscheidt men zich van de wereld. Het gaat niet om uiterlijk vertoon, maar om de zegen des Heeren van uit het huis des Heeren. Zijn gunst wordt daarin ervaren. Meermalen krijgt men de trouwtekst als reispenning mee op de verdere levensweg.

Er zijn er geweest en ze zijn er misschien nog wel, die de kinderzegen, hoewel begeerd, hebben gevreesd. Uit oorzaak, dat elk mens, dat ter wereld komt, een kind des toorns en deswege allerhande ellende, ja aan de verdoemenis onderworpen is. Bij de overdenking hiervan en ziende op eigen verantwoordelijkheid en onbekwaamheid zien zij dit met vrees tegemoet. Naarmate men de mogelijkheid ziet om buiten zichzelf in Christus behouden te worden en ze houvast krijgen aan de belofte geschonken aan het zaad der gemeente, zal men de vrijmoedigheid verkrijgen toevlucht te nemen tot de troon der genade voor het te verwachten zaad. Vandaar dat dit een voortdurende gebedszaak is, reeds voor de geboorte.

Hoewel als natuurlijk gevolg met blijdschap als een geschenk ontvangen, blijft de zorg voor het behoud van de ziel bovendrijven. De Heilige Doop, die zij voor hun kind begeren, wordt niet nodeloos uitgesteld. Ze weten wel, dat de doop niet zalig maakt. Niet uit dogmatische beschouwing, maar uit de innerlijke begeerte van hun hart wensen zij hun kind op te dragen aan een Drieënige Verbondsgod in de weg van Zijn instellingen, pleitende op de belofte: „Ik ben Uw God en uws zaad God”. Het is voorgevallen, dat men staande bij het doopvont het te dopen zaad aan Hem mocht overgeven in het geloof, dat Hij het ook daadwerkelijk van hen overnam. Dit is geen regel.

Het gebeurt soms voor of na die tijd, soms wel voor de geboorte. Ook lang niet altijd. Ook in dezen ervaren zij, hoe diep afhankelijk zij zijn, ook wat de werkzaamheden betreft. God werkt vanuit Zijn verkiezende liefde, maar zij gevoelen zich verantwoordelijk voor al hun kinderen. Ze hebben ze niet voor de rampzaligheid over. De soevereiniteit Gods, die zij aanvaarden en liefgekreken hebben, is geen verandering noch werkt deze als vertraging, die hen kan afhouden hun kinderen de Heere op te dragen, pleitende op Zijn verbond en woorden. Dit is een grote genade. Dit brengt de zorg voor de opvoeding, een niet te volbrengen eis, die zij op zich genomen hebben. Wat een gebed, vermaan en volharding, dikwijls met tranen, vereist dit. Zelfveroordeling, moedeloosheid, verwachting en hoop verwisselen in deze weg om ze te houden onder de band des verbonds, opdat ze zouden wandelen in de inzettingen des Heeren.

Hoe nauwkeurig wordt gelet op hun gedrag binnens- en buitenshuis, op de zondagsschool en op de catechisatie, op de lektuur die ze lezen, en met wie ze omgaan, zelfs op hun belangstelling in de kerk.

Als kinderen, die nog liefde voor hun ouders hebben, dit op zich lieten inwerken, zouden ze zich wachten hun ouders op het hart te trappen, gezien de liefdeszorg, die vanaf hun prilste jeugd aan hen besteed is.

Voor godvrezende ouders is haast geen zwaarder kruis te bedenken dan hun kinderen de wereld in te zien gaan. Ze brengen er liever één naar het graf, die de Heere van hen overneemt, dan dat ze er één de wereld in zien gaan, die ze behouden mogen. Wat vraagt dit een omzichtigheid om hun kinderen een lichtend voorbeeld te zijn in een godzalige wandel, hun eigen driften te tomen, om steeds in liefde te vermanen, een goed gerucht te laten horen van de dienst des Heeren, eigen zielsverkwikking en ervaring de kinderen mee te delen, nooit te spreken over de gebreken en de zwakheden van de ambtsdragers en van Gods volk in het bijzijn van de kinderen. Om een hoge achtting te kweken voor de ambten en ambtsdragers en liefde voor Gods volk en verbondenheid aan de gemeente des Heeren.

UIT DE PRAKTIJK

35

Op menig zeilschip kon men voorheen de naam lezen „Levensstrijd” of „Strijd is leven” of „Leven is strijd”. Dit zijn allen waarheden op zichzelf, die door ieder mens min of meer worden ondervonden. Bezien we het leven der mensen dan vinden we strijd op allerlei gebied; in het maatschappelijke de strijd om het bestaan, op kerkelijk terrein de strijd en verdeeldheid; in het gezins- en familielevens is alles ook altijd niet in vrede, en hoe is het doorgaans in het persoonlijk leven? De natuurlijke mens, van God vervreemd, wordt in het Woord vergeleken bij een voortgedreven zee, die niet rusten kan, waarvan de grote oorzaak is, dat de mens door zijn val zijn Schepper kwijt is, en dus de enige grond voor de vrede mist. Hoe weinigen worden er gevonden, die van dit laatste innerlijk kennis hebben verkregen, die met de oorzaak van hun strijd hier op aarde te doen kregen. Er wordt nog wel over gesproken, en als belijdende mensen stemmen wij dit nog wel verstandelijk toe, maar hoe klein is het getal dergenen die de schuld hiervan naar zich toekregen en leerden eigenen, want door onze val zijn wij uit de gunst van onze Schepper gevallen, en is moeite, strijd en de dood ons deel geworden.

Voor wie deze dingen geen onbekende zaken zijn, en die aanvankelijk met hun verloren staat te doen kregen, beginnen al enigermate te zien, dat er nog een bijzondere strijd is, een strijd die direct niet naar buiten zichtbaar is; een recht ontdekt mens keert zijn vijandig bestaan tegen God kennen, en daar krijgt hij schuldgevoel, droefheid en berouw over; dit drijft hem niet met boetvaardigheid en schuldbekentenissen tot God, tegen Wien hij gezondigd heeft. Zulk een heeft geen rust meer, en naarmate men al meer ontdekt wordt leert men ook kennen, dat men zijn eigen zaligheid in de weg staat, het eigen „ik” begint zich almeer te openbaren, en de strijd tegen dit eigen „ik”, dat zich de Wet Gods niet onderwerpt, is zo zwaar; die daar kennis van omdragen, gaan daar gebogen onder, en zuchten weleens „hoe kom ik daar ooit van verlost”. Daar wordt wat ondervonden van wat Paulus schrijft over de tweemens, dat de

Geest strijdt tegen het vlees, en het vlees tegen de Geest. Als het nieuwe deel eens de overhand mag hebben, dan moet het eiken „ik” zwijgen.

Dit vernamen wij eens op een huisbezoek uit de mond van een oude vrouw, die door genade kennis had verkregen van deze zaken. In het kort vertelde zij ons van de wegen, die de Heere met haar gehouden had; wat zij in de Heere heeft mogen ontmoeten, en wat zij zelf geweest is tegenover de weldaden des Heeren. Met aandacht hebben wij haar beluisterd, want of men de zaken verstandelijk weergeeft, dan of het met levendigheid mag verhaald worden, maakt nog wel een verschil uit. Nu, nadat de Heere dierbare zaken in haar leven had geopenbaard, en zij spreken mocht van een geschonken Borg en Middelaar, en was schuldvergeving in Zijn Bloed, kreeg zij almeer te doen met haar verdorven bestaan en eigen „ik”. Van de strijd kon zij vertellen, want de ontdekkingen, wat de mens van nature is en ontvangen genade blijft, gaan door; maar nu zij op hoge leeftijd was gekomen (zij was al boven de negentig) mocht zij zo hartelijk getuigen: door de genade Gods mag ik nog zijn die ik ben; met alles wat de Heere haar geschonken had, was zij laag aan de grond gebracht, en ellendig in zichzelf gebleven in de dagelijkse oefening, waaruit zo duidelijk bleek haar afhankelijk, kinderlijk eenvoudig leven.

Hier ontmoetten wij een Godvrezend mens, die niet groot geworden was met de genade, die de Heere geschonken had, maar die verwaardigd was geworden met een nauw leven aan de Troon der Genade, en getuigen mocht van de enige hoop, die niet beschaamd, omdat de liefde Gods in haar hart is uitgestort.

Deze vrouw is de strijd niet onthouden, maar zij heeft de kracht van de woorden des Heeren ervaren: In de wereld zult gij verdrukking hebben, doch heb goede moed, ik heb de wereld overwonnen.

Als die laatste woorden werkelijkheid worden in het leven, wat is dat een tegenwicht tegen de verdrukking en strijd in deze bedeling. Zij mocht de goedheid des Heeren over haar levensweg en de genade prijzen, en in en tot alles de Heere benodigen, klein en onwaardig in zichzelf, en alles verwachende van Hem, die van eeuwigheid haar heeft gekend, en in de tijd heeft overgezet uit de macht der duisternis tot Zijn wonderbaar licht. Wat zijn zulke bezoeken leerzaam, versterkend en bemoedigend voor ambtsdragers; als het leven levendig is, heeft men bij de zulken niet veel woorden nodig om ze uit hun tent te lokken. Voor zó'n mens mogen wij goede hoop hebben, zeide mijn ambtsbroeder, bij het naar huis gaan, waarop wij hartelijk ja hebben gezegd, want die komt de strijd wel te boven.

J. van Heteren

Voor de jeugd

Beste Jongelui!

Het is al weer enige tijd geleden dat jullie iets van ons hebben gehoord. Doch dat heeft een bepaalde oorzaak, namelijk ziekte.

We waren woensdag 30 juni naar de zendingsdag geweest in Elburg. Het is misschien wel goed dat ik daar nog even aan herinner. Laat ik zeggen dat het een hele mooie dag geweest is. Van heinde en ver waren de mensen gekomen. En het waren „vogels van diverse pluimage” naar het oordeel van Ds. M. S. Roos, die deze dag de leiding had. Doch er werd geen wanklank gehoord. Er werd ook niet gesproken over „licht” of „zwaar”. De mensen waren heel eenvoudig gekomen om de waarheid te horen. En daar werd naar geluisterd. De Gereformeerde kerk, afgestaan voor dit doel, was geheel bezet door jongeren en ouderen. Wat was het aangenaam daar velen te mogen ontmoeten en even te spreken. Het was daar echt „oecumenisch”, en dan in de goede zin van het woord.

De spreker van de Ger. Gem. Ds. Blok, uit Beekbergen, viel helemaal niet uit de toon. Ik geloof dat Ds. M. S. Roos aan het eind terecht zeggen kon: „Ik heb geen verschil gehoord”. Het doet aan het eind dan alleen maar pijn, dat degenen, die wezenlijk bij elkander behoren, zo gescheiden optrekken. De bede ons „de ware eenheid” mocht ten deze wel vermenigvuldigd worden. Wie weet wat de Heere nog eens doen zal. Verdiend is het niet, maar uit genade is bij de Heere gelukkig alles mogelijk.

Het resultaat, waar vele lezers van ons blad natuurlijk ook nieuwsgierig naar zijn, was een bruto

opbrengst van ± f 3700,—. Wanneer alle kosten er worden afgetrokken dan schiet er ongeveer f 3100,— over, naar mij werd medegedeeld. Een gedeelte hiervan is bestemd voor de Spaanse Evangelische zending. De rest komt onze eigen zending ten goede. Kortom, een resultaat om dankbaar voor te zijn.

Aan het einde van de dag keerden allen voldaan huiswaarts.

Wij ook. En toen werden we twee dagen daarna op het ziekbed gelegd. Veel hoofd- en lichaamsspijnen waren ons deel, met daarbij een tamelijk hoge koorts. En dan vallen alle plannen in duigen. Dat we des zondags niet zouden kunnen preken, was ons al gauw duidelijk. Dat we geen artikel zouden kunnen schrijven voor Bewaar het Pand, begrepen we ook al gauw.

Zo lag ik dan als dominee ziek te bed. En hoe maak je het dan? Want dan kom je er achter, dat je als dominee, die zelf nogal eens op ziekenbezoek gaat, ook maar een gewoon mens bent. De vragen, die je anderen, als ze ziek zijn, nogal eens stelt, komen dan heel gewoon op je zelf af.

Nu mag ik zeggen, vooropstond bewaard gebleven te zijn. Maar er is een groot verschil tussen „niet-opstandig zijn” en „leven-aan-je-ziel-hebben”. En dat laatste was nu ook mijn deel niet.

Onder deze dorre omstandigheden verkerende, kwam dit mij al maar voor de aandacht: En mijn geest doorzocht de reden, waarom God die tegenheden, mij in zulk een mate zond.

En ik moet eerlijk zeggen, geen redenen te hebben kunnen vinden, waarom God het *niet* zou doen. Want het tekort mijnerzijds, moest naar alle kanten worden waargenomen. In die dagen ben ik vertroost geworden door een brief van een jeugdige vriendin, die mij o.a. wees op *Ps. 103*, waarin ook dit staat: Hij handelt nooit met ons naar onze zonden enz. Toen kon ik het hebben en mocht ik met alles onder de Heere komen, die in zes benauwdheden heeft uitgeholpen, en in de zevende niet zou achterwegen blijven, gelijk zij mij ook schreef.

Hier zou ten deze nog te vermelden zijn, maar dan zouden we te uitvoerig worden, en mijn lichamelijke omstandigheden laten dit ook nog niet toe. Want we zijn nu al wel weer aardig opgeknapt, maar nog niet de oude.

We hebben, om het kort te zeggen, op het ziekbed twee dingen geleerd, n.l. dat wij onverbeterlijk zijn, en dat de Heere onveranderlijk is. Wat is en blijft „genade” toch altijd een „eenzijdige zaak”. Dit moet iedere keer weer worden geleerd, en ik hoop, beste vrienden en vriendinnen, dat jullie daar ook iets van leren mogen. Want daarom kan het voor de grootste der zondaren. Als er *iets* voor ons bij moest, dan kon het nooit. Maar nu het alleen van God uit gaat, kan het altijd en voor iedereen. Ik zou een ieder daarom wel willen toeroepen: Laat de Heere vrij, maar laat Hem nooit los. Hij wil er toch voor „de huize Jacobs” om gebeden zijn. En Hij heeft nog nooit gezegd tot het huis van Jacob: Zoek Mij te vergeefs.

Het is echt niet vergeefs om de Heere te zoeken, en zeker niet als je jong bent.

We hebben ook aan onze zieke vrienden en vriendinnen gedacht. Jullie weg is misschien wel heel moeilijk. God mocht die wegen heiligen aan jullie aller hart. Hij slaat nooit uit lust tot plagen, maar opdat we met al onze *zonden* en *ellenden*, tot Hem zich ter genezing zouden wenden enz. Zie *Ps. 147*.

En nu nog even wat anders.

We gaan al weer naar 21 augustus toe. Jullie weten, dat dit de dag is, dat we als vrienden van Bewaar het Pand elkander in Zwolle hopen te ontmoeten. Dit gebeurt nu om de vrienden uit het Noorden daarin wat tegemoet te komen.

De vorige keer gebeurde het in Dordrecht. Toen waren daar mensen uit Groningen aanwezig. Nu het in Zwolle gebeurt, twijfel ik er niet aan, of er zullen mensen uit het Zuiden ook aanwezig zijn. Ik kreeg tenminste een brief van een jeugdleider uit het Zuiden, die met de jeugd een bustocht wilde organiseren. Prachtig!! Uit meerdere plaatsen bereikten ons dergelijke berichten. We hopen dat ook deze dag weer zal mogen slagen. Ja, vrienden, ik zou zeggen, laat ons deze dag biddend verbeiden. Want aan de zegen des Heeren is alles gelegen. En elkander in Zijn gunst te mogen ontmoeten, maakt de dag op zichzelf al goed.

Het is in deze tijden van steeds voortgaand verval,

toch zo nodig dat we het Pand, dat God ons toevertrouwde, bewaren.

Laten we daarom samen de Heere alle dingen opdragen, die het in Dordrecht zo wél maakte, en die het in Zwolle ook wél kan maken. Van Hem alleen zij onze verwachting.

En nu moet ik weer afscheid gaan nemen van jullie. Ik ben blij op deze wijze nog weer even met jullie in contact te hebben verkeerend.

Jullie aller vriend,
Ds. H. C. v. d. Ent.

VAN DE ADMINISTRATIE

Onverwachts werden wij verrast, via Ds. v. d. Ent, met een gift van f 500,— van een jeugdige lezer, uit dankbaarheid. Deze onbekende jeugdige lezer willen wij hartelijk dankzeggen voor deze blijk van liefde voor ons blad. Voorts ontvingen wij nog enkele kleine giften (totaal f 35,—) ook daarvoor onze dank. Zes nieuwe abonnees mochten wij weer noteren, zodat wij in deze rustige vacantietaid mochten ervaren dat de liefde voor ons blad niet verslapt. Wij blijven bij den voortduur bij al onze abonnees „Bewaar het Pand” aanbevelen.

D.V. 21 augustus a.s. hopen wij een tweede Ontmoetingsdag in Zwolle te houden, waarvan U in ons blad één en andermaal kennis van hebt kunnen nemen. Opwekking tot het bezoeken van die dag lijkt mij overbodig, alleen deze enkele woorden: wek ook andere op tot bezoek, opdat het moge worden een tweede dag, zoals die in Dordrecht doorwaakt is. Brenge de Heere ons ook dan weer in Zijn Geest te saam.

Giro 704350.

Administratieadres: Kwartelstraat 74, Alphen a.d. Rijn.
v. d. L.

Wij leveren u alle

Bijbels en Psalmboekjes

(Statenvertaling)

franko thuis

H.H. Kerkeraden!

Voor de levering van **huwelijksbijbels** houden wij ons aanbevolen

BOEKHANDEL VAN LEEUWEN

Wijk 7-78, Urk, telef. 05277-1783
na 7 uur: Almerelaan 1, telef. 05277-1593

Het adres voor al Uw

GOEDE BOEKEN

lees- en prekenboeken, bijbels (uitsluitend statenvertaling) en psalmboekjes is

G. KOOL

Lingedijk 31, postbus 22, Leerdam

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnr. 3)

TE ZWAAR? VERMAGERINGSKRUIDEN

Volkomen onschadelijk!

Kuur voor een maand f 6,95

(alle kosten inbegrepen)

DROGISTERIJ SIKKING

BARREVOESTRAAT 5, HAARLEM

Tel. 023-312882 - Giro 190609

DORDRECHT

Ds. Joh. Bogermanschool voor Basisonderwijs

Steltenstraat 1 - Tel 01850-41791

Gevraagd per 1 oktober 1971 een

ONDERWIJZER(ES)

bevoegd voor j. (k en r) behorende tot de Ger. Gem., Chr. Ger. kerk, Oud Ger. Gem., Ger. Gem. in Ned. of Ned. Herv. Ger. Bond

Sollicitaties en/of inlichtingen bij het
Hoofd der School J. Mol
Iepenlaan 124, Dubbeldam
Telefoon 01850-42880